

Toonladders.

Ik kan me best voorstellen dat sommigen graag iets dieper willen ingaan of de theorie, liever dan gewoon uit te proberen zonder dat men eigenlijk weet wat men aan het doen is. De theorie achter het systeem is eigenlijk niet zo moeilijk. Daarom een klein woordje (hopelijk verstaanbare) uitleg. (zoals ik het in feite min of meer uitleg in mijn notenleerklas aan de volwassenen.)

Een toonladder (Of scale, of notenreeks, ...) Is niks meer dan een opeenvolging van noten. (Dit kunnen 5, 6, 7 of meer tonen (noten) zijn.

Het zijn echter de kenmerken van de reeks die bepalen welke suffix (achternaam) de toonladder (tonenreeks) krijgt.

Dus een lijstje aanleggen van alle mogelijke scales is quasi onmogelijk. Vergelijk maar met het dodecafone systeem dat gebruikt werd door componisten als Schonberg, Berg en Webern, begin de jaren 1900. Zij hadden het systeem zodanig opgebouwd dat elke toon (zijn er dus 12) in de reeks zat. Het maakte alleen niet uit waar, alleen dienden ze alle twaalf aanwezig te zijn. Dat was het kenmerk van hun toonladder.

Voor ons de meest gebruikte toonladders (Majeur en Mineur) heb je eigenlijk een drietal kenmerken (zie bijlage):

1/ We starten en eindigen met eenzelfde noot. Dus beginnen we met "C", dan eindigen we ook op een "C", om vervolgens op te vullen met eenmaal elke noot (dus bv niet "E" en "Eb" , want dat zijn eigenlijk twee "E's")

Starten we bij "A" dan eindigen we bij "A". enz...

2/ Zowel majeure als mineure hebben een vast kenmerk wat betreft de opeenvolging van hele en halve toonsafstanden (cfr Boogjes in bijlage zijn hele toonsafstanden, hoekjes halve toonsafstanden.)

Voor een Majeur toonladder liggen de halve toonsafstanden altijd tussen de IIe en IVe en tussen VIIe en VIIIe toontrap. (zie bijlage.)

Voor een Mineur toonladder liggen deze anders: Tussen IIe en IIIe en tussen VIe en VIIe toontrap.

3/ En eigenlijk een gevolg van het tweede kenmerk: De eerst voorkomende terts zal bij een Majeur toonladder een grote terts zijn (zij boogt over drie noten. (ze overspant twee hele tonen.)

Bij mineur zal het een kleine terts zijn. (ze overspant 1 hele toon en een halve toon. Zie bijlage la mineur.

Hieruit volgt dat de noten die voorkomen in C Majeur en a mineur dezelfde zijn. Zijn worden dan ook betrekkelijk toonaarden genoemd. Zo heeft elke Majeur toonaard een betrekkelijke kleine broer. en omgekeerd.

Hoe komen we nu aan kruisen en mollen?

Eigenlijk eenvoudig (zie voorbeeld beginnend op G)

Willen we een tonenreeks op "G" dan moeten we beginnen op "G" en eindigen op "G" (1e kenmerk)

Willen we Majeur dan moeten we een halve toon vinden tussen III en IV en tussen VII en VIII. En daar knelt het schoentje. Bij overlopen van de reeks op G bekommen we de halve tonen op een andere plaats. (Cfr. De hoekjes op vb)

Willen we deze op de juiste plaats krijgen dan dienen we De F met een halve toon te verhogen naar F# (zie ook vb.)

Het derde kenmerk wordt nu een soort van controle... en we controleren of we inderdaad een grote terts in het begin hebben.

Dezelfde werkwijze kan gevolgd worden voor een mineur toonaard. (als basis, want gevorderden weten dat mineur drie verschijningsvormen heeft.) Harmonisch, melodisch en antiek. (Hetgeen ik bespreek betreft de antieke vorm.)

Naar akkoorden toe is kennis van toonladders zeer handig. Zo begrijp je dat in Do groot (of C Majeur) geen enkele akkoord een zwarte toets zal bevatten. Dit omdat in de tonenreeks geen zwarte toetsen (of kruisen en mollen) voorkomt. Op de tonenreeks van G Majeur zal je dus altijd een F# moeten gebruiken. Dus nooit het akkoord Dm maar D (wel of niet uitgebreid naar D7, enz... Ook kan je hieruit dus afleiden dat D7 dus D, F#, A en C zal zijn en niet D, F#, A, C# omdat C# niet voorkomt in G Majeur.)

Vanzelfsprekend is dit de basis. Wanneer je zal moduleren (toonaarden met elkaar combineren, uitwisselen, enz...) zal je vanzelfspreken noten gaan gebruiken die niet tot de basisreeks behoren, maar hieruit kan ik moeilijk nog verder uitwiden.

De tekst is nu al vrij lang.

Hopelijk kan ik sommige mensen hiermee van dienst zijn.

Vriendelijke groeten, en veel puzzel en zoekgenot naar nieuwe scales. (Als suggestie kan ik ook Slonemski "Thesaurus of scales and melodic Patterns" aanbevelen. (een 240 pagina's tellend boek met enkel en alleen maar scales.)

Orcrist.

Opbouw Do groot / C Majeur

F G A B C D E F G A B C D E F G A B C

I II III IV V VI VII VIII I II III IV V VI VII VIII

Opbouw La Klein / A Mineur

A B C D E F G A B C D E F G A

I II III IV V VI VII VIII I II III IV V VI VII VIII

Opbouw Sol Groot / G Majeur

G A B C D E F G G A B C D E F# G